

>>>>

[Filosofický systém]

Výstavba filosofické myšlenkové soustavy ukazuje ve srovnání s jinými soustavami všechny znaky parciálnosti, a filosofie se tak jeví jako podstatně pluralitní disciplína. Nárok na univerzální platnost by si pak určitá (konkrétní) filosofie mohla činit jen ve smyslu prohrašku proti sebekontrolě a sebekritičnosti. Ale tím není povaha filosofie vyčerpána. Ve svých kořenech ztrácí každé filosofické myšlení onu zdánlivou libovůli (a libovolnost) svého „řešení“ – různé „možnosti“ jsou na úrovni kořenů podstatně redukovány, i když zajisté nikoliv až na možnost jedinou. Zejména však musíme věnovat pozornost tomu, že v rámci myšlenkové výstavby filosofického systému partikulárního se objevují momenty mnohem univerzálnější. Dokonce můžeme v některých případech mluvit přímo o něčem podobném „invariantům“, invariantním strukturám např. v geometrii. Filosofický systém nemá být tedy jenom nerozporný, a už vůbec ne uzavřený, nýbrž především má nabýt transparence, tj. schopnost nechat prozářít ony univerzální prvky, které nejsou ve své podstatě závislé na konkrétní formě vyjádření, resp. vůbec konkrétní podobě partikulárního filosofického systému. A tím se dostáváme k poslednímu bodu: filosofické vyjádření má být na prvním místě i vposledu transparentní pro pravdu, má být místem, jímž pravda zvláště intenzivně a mocně prozařuje a proniká do lidského světa vcelku.

PNP, 10. 8. 72 (19.30)

720810

<<<<

>>>>

[Krise rodiny v moderní společnosti (1)]

Již delší čas lze v moderní společnosti pozorovat krizi rodiny. Není to sice jediný krizový moment této společnosti, ale je nepochybně velmi významný právě proto, že rodina představuje jednak mikroklima nezbytné pro vyrůstání dítěte v člověka, jednak *topos* nejvlastněji lidských vztahů, z nichž žije a musí žít i společnost jako celek. Krize rodiny byla provázena a snad dokonce připravována izolací tzv. nukleární rodiny, která byla zbavena svého přirozeného osvětlení a je dnes jaksi nahá a bez nárazových polštářů přímo vystavena všem společenským, a zejména institucionálním (zejména zase státním) tlakům. Všechno se zdá ukazovat, že v budoucnosti rodina těmto tlakům podlehne, nenajde-li způsob, jak se posílit, jak se stát silnější, jak se o něco opřít apod. Nukleární rodina je příliš malá a nejčastěji je založena na citových vztazích, tedy na základně velmi nejisté, protože značně proměnlivé. Děti jsou s postupujícím věkem ve stále volnějším vztahu k rodičům, rodiče jim začínají být s nastávající dospělostí zhusta jen na obtíž (jejich užitečnost má pouze materiální povahu – příspěvek na domácnost, ohlídání dětí apod.); ostatně sám stát („společnost“) si na děti dělá velmi brzo nároky tím, že jakoby sám vybavuje rodiče právy a povinnostmi, pokud jde o jejich děti, a že neváhá před

intervencemi, pokud výchova neprobíhá směrem pro stát (pro „společnost“) žádoucím. Tak dochází k tomu, že rodina se nemá oč opřít ve svých krizových situacích, a na druhé straně k tomu, že intervencím zinstitutionalizované „společnosti“, tj. státu, nestojí v cestě žádné překážky. Rodina je snadno zranitelná zvenčí a zevnitř je pohříchu většinou postavena na vratkých a problematických základech.

Cesta nápravy, cesta ven z této nepříznivé situace je sice nejvýš potřebná, ale zatím naprosto nejasná, neprůhledná a nepřehledná. Lze se pokoušet jen o odhady perspektiv a budoucích trendů. Odtud je ovšem zřejmé, že nutně musí silit varovné hlasy moralistů konzervativně zaměřených. Kde není jasná cesta kupředu, ozývají se vždy hlasy volající po návratu k starým jistotám. Ale všechny takové výzvy jsou zcela bezpředmětné, protože zapomínají na základní skutečnost: jestliže je rodina v krizi, pak je to proto, že staré normy a principy už nestačí, a pak je marné volat k návratu. Nechme proto zatím tyto konzervativní hlasy stranou a pokusme se alespoň globálně pohlédnout do problematiky možného budoucího vývoje rodiny a rodinných vztahů. Je to půda nepochybně dost nejistá, ale vstoupit na ni musíme, chceme-li jednat odpovědně.

Předně je jasná jedna věc: je-li nukleární rodina malá, je třeba vytvořit jí znovu nějaké zázemí, posilnit ji tím, že bude zapojena do širšího, většího, mohutnějšího společenství, o němž se bude moci opírat a kterým na druhé straně nebude ohrožena, redukována ani zeslabována.

PNP, 16. 10. 72, 21.30

721016

<<<

>>>

[Krise rodiny v moderní společnosti (2)]

Nejorganičtější a nejspolehlivější tu bude nepochybně sdružování rodin do větších celků, jakýchsi „nadorodín“, jakýchsi „klanů“ nového typu (založených na „Wahlverwandtschaft“, a nikoli už na přirozených vztazích příbuzenskosti). Společenství několika rodin má především tu zásadní výhodu, že tíha krizové situace, do níž se dostává jedna rodina, je spolu nesena i ostatními rodinami. To platí především o situacích vnějších otřesů a ohrožení, ať už ve smyslu existenčním, materiálním, nebo zdravotním apod. Ale platí to nepochybně i o vnitřních svízelných a těžkostech, nebo dokonce krizích. Blízké rodiny se navzájem znají, znají své potřeby i slabosti – a jsou (nebo mají být) pohotově tehdy, když to je zapotřebí. V takovém společenství je možná i dělba práce – jeden člen může mít na starosti celou řadu dětí v době nepřítomnosti zaměstnaných rodičů, jeden může mít na starosti techniku, jiný kulturu atd. Nepravidelný příjem umělce může být zaštitěn pravidelným příjmem zaměstnanců, dočasně vyřazený může být podržen nejen materiálně, ale také a zejména morálně atd. atd. Může být zřízeno i něco takového, jako je kolektivní vlastnictví (např. některých přístrojů a strojů, obydlí apod.), tedy jakási malá komuna. Tuto eventualitu je třeba předem sociologicky a psychologicky promyslet a

dát jí alespoň předběžně i určité právní zarámování. Bez relativně pevného řádu takové společnosti nemůže kloudně fungovat.

Při úzkých vztazích několika rodin je ovšem třeba počítat s možností navázání erotických a eventuelně i sexuálních vztahů mimo rámec nukleárních rodin. Této eventualitě se musíme věnovat poněkud detailněji, protože představuje podle mínění řady osob značné úskalí při vytváření nadrodin. Pochybuji o tom, zda lze odpovědně mít za to, že nadrodina zvyšuje nebezpečí oproti normálnímu stavu. Spíše lze uvažovat o opaku. Dohled několika rodin na každou jednotlivou musí dost bránit neodpovědným avantýrám. Jiná je ovšem záležitost navazování trvalých vztahů s dalšími partnery, aniž by přitom došlo k přerušení vztahů a závazků dosavadních. V řadě případů se již psalo o amerických zkušenostech s vytvářením dvojic nebo větších skupin nukleárních rodin, kde dochází k výměně nebo střídání partnerů. Jsou-li k dispozici seriózní sociologické a psychologické studie na toto téma, bude třeba se s nimi seznámit. V každém případě je třeba podrobit detailní kontrole a hlubšímu studiu otázku, zda monogamie a monandrie představují a budou i pro příští společnost představovat výlučný nebo alespoň optimální model existence rodiny. Na vytvoření a stálém posilování a růstu hlubokých, intimních vztahů mezi partnery v rodině je mimo veškerou pochybnost třeba trvat. Otázkou se však stává, zda zapojenost sexu do této sféry je tak samozřejmá a jednoznačná, či zda je spíš nutno počítat s uvolněním sexu a jeho „zespolečenštěním“. Tu je rozbor nezbytný.

PNP, 16. 10. 72, 22.15

721016

<<<